די אפשטארבענדע חזנות

פון י. מאלין

אין זיין לאנגען גלות לעבען האט דער אויבעראל נעיאגטער און זעפלאנטער איד אכטונג געגעבען אז ער זאל וואס ווייניגער הנאה האבען פון דער וועלט. צופיעל און צו בולט האט דער גלות־טעמפעל זיך אבגעדריקט אויף זיין גאנצען אינערען און אויסערליכען וועזען, אז ער זאל זיך ערלויבען צו געניסען א ביסעל עולם הזה. ווי די אומות העולם, צווישען וועלכע אים אין אויסגעקומען צו לעבען דערצו האבען נאך פיעל מיטגעווירקט די שטרענגע דינים און נדרים, מיט וועלכע זיינע גייסטיגע פערזארגער האבען איהם געהאלטען אין איין ארומרינגלען. דער "ולא תלכו בחקות הגוים" און דער "אל תשמח ישראל אל גיל כעמים" און עהנליכע ביבלישע פארשרפטען פון דעזען כאראקטער האבען איהם ביי יעדער געלעגענהייט דערמאנט, ווער ער איז און וואו ער איז: אז דיעזע וועלטעל איז ניט מעהר ווי א פרוזדר, א דורכגאנג, פון וועלכען כ'אז ניט כדאי צו מאכען צופיל וועזען, אז ער איז אין גלות און אז עס וועט אמאל קומען א צייט, ווען נאט וועט זיך מרחם זיין אויף איהם און דעמאלט — דעמאלט וועט זיין "ימלא שחוק פיכו ולשוננו רנה" — דאן וועט ער אויך קענען פיהלען דעם טעם פון תענוגים.

דער דרוק פונ'ם גלות, ווי אויך די געזעצגעבערישע אויטארטעט האבען איהם ניט גענעבען די מעגליכקייטען צו שאפען פערגניגענס־פלעצער. טהעאטערע און אנדערע אמוזירענדע שפיעלען, ווי די אנדערע פעלקער. צו הערען שירי חול האט זיך בלויז געקענט ערלויבען א פרישע ישראל: דער דין. אז "קול באשה ערוה", אז א אידען איז ניט ערלויבט צו הערען פרויען־נעזאנג, איז שטרענג אבגעהיט וואָרען. ניט אכטענדיג וואס דער איד האט אימער ליעב געהאט די חמת השיר און האט אלעמאל געהאט א נויגונג צו נוטע מוזיק.

אום אבער צופרידענצוצושטעלען אויף ווי פיעל עס איז זיין תשוקה צו נעזאנג האט זיך דער שטרענג־פרומער איד אבגעשטעלט אויף זיינע שוהלען און תפילות נאט האט אויך ליעב, אז מען זאל איהם לויבען בנבל וכנור, בתוף ומחול". דער אידישער נאט איז דאך אליין דער חבורה בשירי זמרה און האט אליין בעפעהלען משה'ן, אז די לוים זאלען ארגאניזירן כאתרען און די עבודה זאל געפראוועט ווערען מיט נעזאנג. און אויף דעם גרונד דעדיג זיך, האט דער גלות־איד נענומען ריכטען זיינע בליקען אויף זיין שליח צבור אויף זיין חזן, וועלכער האט נעדארפט דער זינגער און צו דערזעלבער צייט אויך דער בעל תפלה.

איינגעטליך האט אמאל חזנות געטראגען א גאנץ אנדערע כאראקטער און איהרע פונקציאנען זיינען געווען ווייט פערשיעדען פון די איצטיגע. דאס וואָרט חזן מיינט אין תלמוד א שומר, א וועכטער, וועלכער ווייסט ווי אזוי צו דא־ווען און ווי אזוי צו לייטען איהם. וועמעס עובדה עס איז געווען אכטונג צו געבען, אז די קינדער זאלען וויסען פון תורה. מיט דער צייט האט עס זיך ביסעלעכווייז גענומען בייטען. דער חזן דער שליח צבור איז געווארען א ווייכטיגער רעליגיעזער בעאמטער ביים אידען, גרויס געוויזכט האט מען גענומען לעגען אויף א זיסע שטימע, זאל בעזיצען א שעהנעס שטאבליכען אויסזעהן און דער עיקר — דעם חזן. אז ער זאל האבען א קול נעים, ער זאל קענען שעהן זינגען.

און אין דער צייט ווען דער געפייניגטער און איזאלירטער איד האט געהאט אויסצושטעהן די שווידערליכסטע רדיפות און גרויזאמע בעהאנדלונגען פון דער גאנצער וועלט: אין דער צייט וואס דער הייליגער פאר איהם תמיד געווען פינסטער און די זון האט איהם קיינמאל ניט געווארעמט און בעלויכטען, האט ער זיך פערקליבען אין זיינע בתי מדרשים און שוהלען, וואו ער האט זיך געקוויקט מיט די הארציגע מינארנע גנונים פון זיינע חזנים, וועלכע האבען איהם אויף א ווייל געמאכט פארגעסען אז זיינע צרות און ליידען, וואס שעהנער דעם חזנ'ס געזאנג איז געווען, אלץ גרעסער איז די השתפכות הנפש פונ'ם אידען געווען, אלץ מעהר ערלייכטערונג האט ער אין דעם געפונען.

אונטער די דאזיגע אומשטענדען זיינע געשאפען געווארען ביים אידישען פאלק זיינע בעסטע קאמפאזיציאנען, דאס דיה דענדע מעלאדישע כל־נדרי־געזאנג, ווי אויך די גלי ים בין גלערליי תפילות פון א גאנץ יאהר, וועלכע ווערען געדופען סקארבאווע געזאנג. אך. וויפיעל וואלט נ'ם דער אידישער מוזיק ליבהאבער אוועקגעגעבען ווען ער זאל קענען בע־שטימט וויסען די נעמען פון די יעניגע וועלכע האבען געשאפען די מעלאדיען דעם כל נדרי, פון די קדישים צו מוסף ראש השנה און צו נעילה! ווי גליקלי וואלטען זיך פיעלע געשעצט, ווען זיי טען געוויאוסט ווער עס האט פערפאסט די נוסחאות פון טל און גשם און פון אנדערע תפילות, אט יענע גנונים. פון וועלכע עס ניט אויף אייד א בלאס מיט יאהרהונדערטע און אפשר טויזענדע צו־ריק, וועלכע רופען ביי אייך ארויס אזוי פיעל מחשבות און ניט זעלטען אויך א טרעהר אין אויג! . . .

דורות נאנצע האבען גרויסע גייסטער געשאפען געזאנג פאר א גלות־געקוויקט און געהיילט פערוואונדעטע הערצער, און וואלט כאטש עמיצער קענען דערמאנען וועמעס עס איז נאמען פון זיי, פארגעסען און אונבעוואוסט זיינען זיי פערבליבען, כאטש זיי האבען אין דער ווירקליכקייט פערדיענט, אז דענקמאלס זאלען אוועקגעשטעלט ווערען נאך זיי און זייערע נעמען זאלען אויף אימער פערבינדט ווערען.

אין די גרויסע צענטערס פון ליטא, אוקריינא און פוילען, ווי אויך און איינינע טהיילען פון מערב־אייראפא האבען אין דעם פערגאנגענעם יאהר הונדערט גענומען ארויפשווימען נעמען פון בע־ריהמטע חזנים, וועלכע זיינען ממש געווארען דער שטאלץ פון זייערע קהילות. וועלכער ליטווישער איד האט עס ניט געהערט פונ'ם גרויסען יאשע סלאנימער, ישראל'קע מינסקער, מאיר לידער און אנדערע, מיט וועמעס נגונים ער האט זיך עפרעגעלט פון נחת און האט געהאט א זכיה, ווען ער האט זיי געהערט? איידער וועלכער אוקריינישער איד איז עס מיר־לען ווייז צו פון ניט געגאנגען, כדי ער זאל קענען הערען נחמן בעלזער ירוחם הקטן, יאנקעל סאראקא און זיידעל ראווי נער? א שטאדט, וואוהין איינער פון די דערמאנטע חזנים פלעגט אנקומען, פלעגט געהן אויף רעדלאד: די קראמען פלעגט ריעב זיי פערמאכען, כדי וואס ניכער צו הערען זיי זינגען.

אחוץ וואס איינינע פון זיי זינגען גע־ווען גוטע מוזיקער, האבען יאהרענווייז שטודירט די חכמת הנגינה, זיינען זיי אויך געווען גוטע "זאגערס", זייענדיג אליין ניט קיין עמי הארצים (מאנכע פון זיי זיינען געווען לומדים אין פולען זינען פון ווארט) און וויסענדיג דעם געדאנק פון יעדער תפילה, האבען זיי פארשטאנען וועלכעס ווארט דארף געדריקט ווערען, וואו מען דארף זיך אבשטעלען, וואו עס פאדערט זיך א קרעכץ און א געבעט און אזוי איז געשאפען געווארען דער טערמין "דער אידישער קרעכץ". וועלכער האט אלע מאל ביי אידען אזוי אויסגענומען און פערנומען א בכבוד'ען פלאץ אין זיינע תפלות.

מיט דער השכלה בע. ענ. האבען זיך אייך גענומען בעוויזען אין די אידישע קהילות די קאהר־חזנים מיט די גרייסע פאגרעס האאר און הויב יאר־מעלעך. פון דיזען זאגענאנטען מין חזנים האט זיך שוין וועניגער געפאדערט יראת שמים און אידישע זאגאכין; דער עיקר איז ביי זיי געווארען שעהנע הארמאנישע גע־זאנג און די תפילות זיינען ביסלאכווייז געווארען א תפל. וואס עהנליכער דער חזן האט געזונגען צו אפערא, וואס הע־כער און לענגער דער פינאל זיינער איז געווען ביים ענדע פון א תפילה. אלץ מעהר שאנסען האט ער געהאט געפעלען צו ווערען. די קאהר־חזנים, אלס פאס־לייטע, האבען פאמעליך גענומען ארויס שטופען דעם אלטען חזן פון מארק. ביז וואנען עס איז אין רוסלאנד ניט געבליבען כמעט איין אידישע קהילה, וועלכע האט ניט געהאט קיין גוטער קאהר־חזן מיט א שעהן איינשטודירטען קאהר.

דער ווייל האט זיך ביי אידען אנגע־הויבען צו בעווייזען דאס אידיש טהעאטער; דער עולם האט זיך געגוטען צוגעוועהנען צו אן אנדער סארט גנינה: פונ'ם אידישען טהעאטער איז שוין געווען נור איין שפרונג צו דער וועלטליכער אפערא, און דא האט דער איד פאר זיך דערזעהן א גאנץ נייע וועלטעל. גאנץ אנדערע זינגער, געגען וועלכע זיין חזן האט שוין אין זיינע אויגען אויסגעוויזען, ווי א מילב דער גוטער, גרויסער חזן האט נאך ווי עס איז געקענט האבען א שטיקעל תקומה, וועהרענד דער קלענערער הויבט שוין אן ווערען א נע'נד'ניק, זוכט א שטעלע פאר ימים נוראים אין א גאנץ יאהר שלעפט ער זיך ארום אין שטאדט צו שטאדט און דאוועגט שבתים פאר א קלעגליכען לוין.

אזוי זעהען מיר ווי עס הויבט אן אונטערצוגעהן ביי אידען אן אמט. וועל שוין א צייט, ווי דער „פארווערטס" האט איינגעפיהרט אן אפטיילונג „אידישע אינטערעסען", וועלכע ווערט אנגעפיהרט פונ'ם פאיאן ב. ראזמאן.

טאנצט ער אויף צירקוס־שטריק יעדע וואָך, ווייל ער ווייסט, אז ער איז דאדורך נושא חן ביים „צעהנטען פלאר", און טיילט אויס יעדע וואָך א פארציע ציניזם.

וועגען דער ווייצמאן קאמיסיע אין פאלעסטינא, מאכט ער אויף דיזעלבע האָר־קום־פאקוס שטיק, אז ער שרייבט:

„אונזערע ערשטע דיפלאמאטישע ארבייט אין דער אידישער מלוכה אין פאלעסטינא אנצופיקן פון פריינדליכע בעציהונגען מיט אונזערע שכנים די מאכמעדאנער האט זיך געקרייגט מיט א גרויסען ערפאלג. דער ציוניסטישער אמ באסאדאר דר. ק. ווייצמאן אין פאלעסטינא האט נעמליך געגעבען אן אלטען קאראן (די מאכמעדאנישע תורה) אלס א מתנה צו דעם העכסטען מאכמעדאנישען גייסטליכען אין דער דאזיגער גרויסער דיפלאמאטישער אקט האט געמאכט א זעהר גוטען איינדרוק אויף אלע מאכמעדאנער אין ארץ־ישראל — אזוי דערצעהלען אונז די אידישע ציימונגען.

לאמיר האָפען אז גאר אין קורצען וועלען מיר בעקומען א ידיעה אז דער העכסטער מאכמעדאנישער גייסטליכער האט געגעבען דר. ווייצמאנען א מתנה אן אלטען טלית־קטן פון איינעם פון די מתי מדבר וועלכע רבי בר בר חנא האט געזעהען אויף זיין רייזע ווי זיי ליעגען אויף'ן רוקען מיט אזעל כע. הויכע אויסגעשפלטע קניע דאָס אן אראבער איז פריי דורכגע־ריטען דורך זיי זיצענדיג אויף זיין קעמעל ניט פערטשעפענדיג זיך אפילו מיט דער לאנגער פיקע, וואס ער האט געהאלטען אין האנד.

ווען רבי בר בר חנא האט דערצעהלט די געשיכטע צו זיינע חברים אין בית מדרש האבען זיי זיך אויף איהם געערגערט ווארום ער האט ניט מיטגענומען כאטש איין טלית קטן פון די מתי מדבר וועלכע ער האט געזעהען, ווייל מען וואלט פון דעם טלית קטן געקענט אויסגעפינען דעם ריכטיגען דין פון אייגמאכען ציצית, ווע גען וועלכע עס איז פאראן א חלוקי דעות. איצט, ווען מיר האבען א אידישע מלוכה וועט דאָך דיפראגע ווי ריכטיג איינצומאכען ציצית מוזען געעטעלט ווערען אין דער העכסטער גייסטליכער פון די מאכמעדאנער וואלט ארויסגעוויזען זיין איפריכטיגע פריינדליכקייט צו דער אידישער מלוכה, ווען ער וועט צושטעלען צו דר. ווייצמאן אזא טלית קטן.

מען מעג זיין א געגנער, אבער אפילו פון א געגנער פאדערט זיך ערנסטקייט, און ניט אזעלכע בילינע אקראבאטישע שטיק.

* * *

וויל א „רב הכולל"

די ניו יארקער „וואָרהייט" וויל א רב הכולל פאר די ניו יארקער אידען. און זי האָט שוין דעם פאסיגען קאנדידאט אויף פאר דעם.

אין לאנדאן האבען די שפאניש־פאר־טוגעזישע אידען, וועלכע זענען האלב אסימילירט, געצוואונגען דר. גאסטער צו רעזיגנירען פון זיין אמט, שרייבט ראום די „וואָרהייט":

„ווי בעוואוסט האט די ספרדישע אידישע קהלה פון לאנדאן, בי וועלכער דר. גאסטער איז געווע חכם, איהם געצוואונגען צו רעזיג נירען. פאר יענער טויט־אסימילירטער, אריסטאקראטישע אנגע קראָכמעלטער קהלה האט דר. גאס־טער א גרויסען חסרון געהאט — זיין נאציאנאליזם־ציוניזם, אבער פאר אזא קהלה ווי ניו יארק איז דער דאזיגער חסרון פונקט אז מעלה ווי די צרישענגעיט ביי יע דער כלה פון'ם שפריך־וואָרט.

דער דורכפאל פון רבי יעק יוסף אלס רב הכולל קען טאקי זיין א בעוויז פאר וואס אזא רב הכולל ווי דר. גאסטער קען נראה זיין גרויסער ערפאלג אין ניו יארק. פאר געוויסע קלאסען אידען איז רבי יעקב יוסף זיכער קיין דורכפאל ניט געווען. דער חסרון איז נאר געווען וואס אזוינע קלאסע זיינען ביי אונז אין דער מינאָרי־טעט. די מאיאריטעט האט בע דארפט, לכל הפחות וואלט זי געקענט אנערקענען א רב הכולל פון אזא שניט ווי דר. גאסטער.

אין דר. גאסטער'ס גייסטיגען קאָליער געפינט מען די גליקליכסטע קאליבער, געפינט מען די גליקליכסטע צוזאמענטרעפונג פון איינגעשאפטען וועלכע מען קען זיך נאָר ווינשען אין דעם הויפט רב פון אזא גרויסער. אזא געמישטער אין אזא מאָדערנער אידישער קהלה ווי ניו יארק. דר. גאסטער ווערט באטראכט פון דער וועלט אלס גרויסער למדן פון דעם אלטען שניט און אלס באדייטענד אידישער גלעהרטער פון דעם נייעם זשאנר. ער איז אויך בעוואוסט אלס אמת'ער ארטהאָדאָקסישער יראה שמים און גלייכצייטיג אלס פאלשטענדיגער אייראָפייער. הן מיט זיין גרויסער וועלטליכער ביל דונג און הן מיט זיינע געוואוינ־הייטען און זיטען. ער איז א פייערינער נאציאנאליסט און ווערט בעטראכטעט אלס איינער פון די. ציוניסטישע פיהרער און שטאאטסמענער. דר. גאסטער איז א חוץ דעם אלעמען א קעמ־פענדע אידישע נאטור, א מליץ יושר פון שעהנסטען טיפ, א פייע־ריגער רעדנער און א כתבא רבא און איז פאפולער און טאקע פשוט באליעבט אפילו ביי אידען פון ראָ־דיקאלען לאגער.

צו קען מען זיך גאר פארשטע־לען אן איהאלערען אידען אלס פיהרער פון ארטהאָדאָקסישען אר־דענטהום פון ניו יארק? און צו וואלט עס ניט געווען אן אויסגע־צייכענטע לעקציע אין חלכות מוסיר רבנן זיין פאר דער גראָב־טעמפער ספרדישער קהלה פון לאָנדאָן און א ווירדיגע באלוינונג פאר דר גאסטערס לעבענסלענגלי־כער אידישער טעטיגקייט, ווען די ניו יארקער אידישע קהלה, די גרעסטע אין דער וועלט, אכטעט איהם אלס איהר רב הכולל, אלס איהר אב בית דין?

* * *

אן אינדוסטריע פאר ארץ ישראל

מיט א קורצער צייט צוריק, איז לעאָן זאלאטקאָף, ארויס מיט א פלאן וועגען גרינדען א גרויסע דרוקערעי אין ארץ ישראל, יעצט איז דיעזער פלאן פאר עפענטליכט געווארען אין אן ענגלישען פאמפלעט, ארויסגעגעבען פון דער פאלעסטינא ביורא.

מען האסט אויס די ווייננגעדטנער אין פראנקרייך

די לעצטע מדינה איינצופיהרען בע־שטענקטע פראָהיבישאן אין פראנקרייך, אויף איהרע פעלדער און געבירגע וואו עס פלעגען וואקסען אונצעהליגע ווייך־בוימער, פערזיזיט זי איצט ווייץ און קארן, און אזוי האט זיך דאס לאנד פון ווייץ, שאמפיין, ראס און קאניאק ניט ווילענדיג אונטערגעגעבען די „טרו־קענע".

ניט די מלחמה אליין האט גע־בראכט די ענדערונג אין פראנקרייך, נור אויך דאס אנקומען אהין פון דער אמערי קאנער ארמיי.

איידער די סאלדאטען האבען מיט א אהר צוריק אהין אנגעהויבען קומען — שרייבט א דארטיגער קארעספאנדענט — זיינען די פראנצויזישע קרעטשמעס גע־ווען אפען ביי נאכט אזוי לאנג ווי זיי האָ־בען געוואלט, אדער אזוי לאנג ווי זיי האָ־בען געהאט קונדען. די אמעריקאנער אויטארטיטען, האבענדיג די אויפזיכט איבער סאלדאטען וועלכע זיינען געקו־מען פון א מדינה וואו עס איז זיי אלס סאלדאטען פערבאָטען געווען אירגענד וועלכע שארפע משקה, האבען גלייך דיר־ועלבע באשרענקונג פאר זיי אויך דארט זיינגעפיהרט. די פראנצויזישע אויטאָרי־טעטען האבען נאכגעפאָלגט די פעראָרד נונג אין בעשטימט די שטונדען ווען די קרעטשמעס זאָלען צוגעמאכט ווערען אוועגנדס. אין מאנכע שטעדט ווערען די קרעטשמעס פארמאכט פונקט אום 9 אוהר.

אמעריקאנער סאלדאטען — שרייבט ייטער דער קארעספאנדענט — איז ער־ליובט צו טרינקען בלויז לויכטע ווייען ביער אין זיי קענען דאס טהאָן צווי־שען די שטונדען פון 1 ביז 8 אוהר אבמיטיג און פון 5.30 ביז 8 אוהר אוענדס, און ניט אלע סאלדאטען האבען יעזע פרווילעגיעס. די ארבייטער מחות האבען א רעכט צו טרינקען די וויסקאות בלויז נאָך דער ארבייט, וועהר־ענד אנדערע מחנות האבען א רעכט צו לעשען זיך דעם דורשט מיט א גלאָז ווייין אָדער ביער אין מיטען דער ארבייט.

אבוואהל קאניאק, ראם און אנדערע שארפע משקאות איז דאָרט געגעצליך פאר באטען, דאָך כאפען זיך צו מאנכע אמע ריקאנער צו דעם, אבער דער פראנצויז־שער קרעטשמער ווערט שווער באַ־שטראפט ווען עס ווערט בעוויזען אז אט צוליעב דער בעשרענקונג, זיינען „רויטען קרייץ". — ליקער — זאָגען אנדערע פאוסטערס — איז א גרעסערער שונא פון דער פראנצויזישער רעפובליק אלס דער דייטש.

דער קארעספאנדענט דערצעהלט ווייטער, אז מאנכע בין איצט זיין גע־נעגנדן אין פראנקרייך. זעהען שוין אויס ווי די ווייין און קאָרן פעלדער פון דער מידל וועסט אין אמעריקא, די ווייין בוי־מער דארט זיינען אויסגעהאקט געווארען ווייל „ווייין און קאָרן איז בילכער" און זיי האבען דאס פאר־ווייט און געטרונען די פרוכטען דערפון.

ווי עס איז צו זעהען האט די מלחמה געלערענט פראנקרייך אז ברויט און ניט ווייין וועט שטארקען איהרע סאלדאטען אין מעגליך מאכען פאר זיי צו געווינען די מלחמה.

אויפ'ז אידישען ביכער און ציימונגס מארק

פון א. ר.

א פארציע ציניזם.

„ווי בעוואוסט האט די ספרדי שע אידישע קהלה פון לאנדאן, בי וועלכער דר. גאסטער איז געווע חכם, איהם געצוואונגען צו רעזיג נירען. פאר יענער טויט־אסימי לירטער, אריסטאקראטישע אנגע קראָכמעלטער קהלה האט דר. גאס־טער א גרויסען חסרון געהאט — זיין נאציאנאליזם־ציוניזם, אבער פאר אזא קהלה ווי ניו יארק איז דער דאזיגער חסרון פונקט אז מעלה ווי די צרישענגעיט ביי יע דער כלה פון'ם שפריך־וואָרט.

דער דורכפאל פון רבי יעק יוסף אלס רב הכולל קען טאקי זיין א בעוויז פאר וואס אזא רב הכולל ווי דר. גאסטער קען נראה זיין גרויסער ערפאלג אין ניו יארק. פאר געוויסע קלאסען אידען איז רבי יעקב יוסף זיכער קיין דורכ־פאל ניט געווען. דער חסרון איז נאר געווען וואס אזוינע קלאסע זיינען ביי אונז אין דער מינאָרי־טעט. די מאיאריטעט האט בע דארפט, לכל הפחות וואלט זי געקענט אנערקענען א רב הכולל פון אזא שניט ווי דר. גאסטער.

אין דר. גאסטער'ס גייסטיגען קאָליער געפינט מען די גליקליכס־טע קאליבער, געפינט מען די גליק־ליכסטע צוזאמענטרעפונג פון איי־נגעשאפטען וועלכע מען קען זיך נאָר ווינשען אין דעם הויפט רב פון אזא גרויסער. אזא געמישטער אין אזא מאָדערנער אידישער קהלה ווי ניו יארק. דר. גאסטער ווערט באטראכט פון דער וועלט אלס גרויסער למדן פון דעם אלטען שניט און אלס באדייטענד אידי־שער גלעהרטער פון דעם נייעם זשאנר. ער איז אויך בעוואוסט אלס אמת'ער ארטהאָדאָקסישער יראה שמים און גלייכצייטיג אלס פאלשטענדיגער אייראָפייער. הן מיט זיין גרויסער וועלטליכער ביל דונג און הן מיט זיינע געוואוינ־הייטען און זיטען. ער איז א פייערינער נאציאנאליסט און ווערט בעטראכטעט אלס איינער פון די. ציוניסטישע פיהרער און שטאאטסמענער. דר. גאסטער איז א חוץ דעם אלעמען א קעמ־פענדע אידישע נאטור, א מליץ יושר פון שעהנסטען טיפ, א פייע־ריגער רעדנער און א כתבא רבא און איז פאפולער און טאקע פשוט באליעבט אפילו ביי אידען פון ראָ־דיקאלען לאגער.

צו קען מען זיך גאר פארשטע־לען אן איהאלערען אידען אלס פיהרער פון ארטהאָדאָקסישען אר־דענטהום פון ניו יארק? און צו וואלט עס ניט געווען אן אויסגע־צייכענטע לעקציע אין חלכות מוסיר רבנן זיין פאר דער גראָב־טעמפער ספרדישער קהלה פון לאָנדאָן און א ווירדיגע באלוינונג פאר דר גאסטערס לעבענסלענגלי־כער אידישער טעטיגקייט, ווען די ניו יארקער אידישע קהלה, די גרעסטע אין דער וועלט, אכטעט איהם אלס איהר רב הכולל, אלס איהר אב בית דין?

* * *

אן אינדוסטריע פאר ארץ ישראל

מיט א קורצער צייט צוריק, איז לעאָן זאלאטקאָף, ארויס מיט א פלאן וועגען גרינדען א גרויסע דרוקערעי אין ארץ ישראל, יעצט איז דיעזער פלאן פאר עפענטליכט געווארען אין אן ענגלישען פאמפלעט, ארויסגעגעבען פון דער פא־לעסטינא ביורא.

„אינטרינעם פון דייטשען קייזער" ליכען הויף"

לעזט וועגען דעם טעהר איינצעלהייטען אין די ווי־טערע נומערען פון אידישען זשורנאל

געענדערט בלויז איז שטארקייט

די קוואלי טעט, געשמאק און זויבערקייט פון אקיעפס משקאות בלייבען אונגעענ־דערט, די זעלבע מאדע ברוערי פראדוצירט עס. דיזעלבע סאניטארישע קאנדיציאנען ווערען אבגעהיט און דיזעלבע ריינליכקייט אין פאבריצירונג ווערט געפאדערט.

O'Keefe's

אימפיריאל ביער

לאנגער אייל סטאוט

זענען אביסעל געענדערט — בלויז אין שטארקייט

ווען עס דארשט און אבפרישונג. דערקוויקונג איז נויטיג, וועט אקיעפס טון די ארבייט. מילד, לייכט און אנגענאהם, זיי זענען גוטע זומער געטראנקען

אקיעפס מאדערנע משקאות זענען געמאכט אונטער די זעלבע אידעלע קאנדיציאנען פון ריינ־ליכקייט און סאניטארע צושטענדע און פונ'ם זעלבען סטעף פון קאמפעטענטע ברוערס. וועלכע האבען געמאכט דעם נאמען אקיעף באריהמט.

דיזע משקאות זענען א ווי עהנליך צו אונזערע מערערע משקאות ווי עס איז נאר מעגליך צו מאכען זיי אונטער די רעגיער ונג רעגולאציעס.

ווען איהר עסט אין האָטעל, קאפע אדער רעסטאראנט פרעגט פאר אקיעפס אדער א קיים פון אייער גראסער

אקיעפס "א. ק." ברענד און יארק ספרינג דזשינדזשער איילס צו פארקויפען אין אלע האטעלען, רעסטאראנען און רעפרעשמענט סטענדס

די אקיעף ברוערי קאמפאניע לימיטעד

טאראנטא אנט.

L—15—109 קענערע פוד באארד

נעלט ברייננ נעלט

"נעלעגענהייט" מיינט צו האבען עפיס קאפיטאל צו אינוועסטען אין דער ריכטיגער צייט.

ווי אזוי צו באקומען דעם דאזיגען קאפיטאל אין צו שפארען עטוואס יעדע וואָך, אזוי אז איהר קענט מאכען אייער געלט צו אר־בייטען פאר אייך ווען די צייט קומט.

באשליסט יעצט צו לאזען אונז העלפען אייך שפארען, אינטערעסט ווערט געצאהלט יעדע זעקס מאנאטען.

אפנעצאלט קאפיטאל	$6.500.000
רעזערוו פאנד	$12.000.000
רעזארסעס	$130.000.000

די בענק אף נאווא סקאשיא

ברענטשעס

קווין און מיקאל סטריט, ה. ל. ענמאז מענעדזשער

ספעריינא און דאנדעס סט. א. וו. הורלסמאז עקטינג מענעדזשער

BANK OF NOVA SCOTIA ESTABLISHED 1832